

TÓTH BÍBORKA - OROSZ ZSUZSANNA

Örömfilmezés és szeretetszínház

Közösségépítés épek és fogyatékkal élők között

A Magyar Speciális Filmfesztivál 2024-ben lesz tíz éves. Speciális filmkészítésről, az épek és fogyatékkal élők között zajló közösségépítésről beszélgettem Fábián Gáborral, a Magyar Speciális Mozgókép Egyesület elnökével.

Gábor gyermekkorától közösségben érezte jól magát. Természetesen ez ekkor még nem volt tudatos, visszatekintve látja, hogy a közösségépítés mindig jelen volt az életében. A filmezés úgy került az életébe, hogy szállodában dolgozott, amely nemzetközi kapcsolatokat is jelentett. Amatőr filmeket készítettek közösen és tanultak egymástól. A fotós és filmes művész vendégektől sok technikai csínyt, praktikát tanult Gábor. A főiskolán filmes szakemberként szeretett volna tanulni, végül művelődésszervező szakon, közösségfejlesztő szakirányon végzett. Diplomamunkája filmes témában készült. Azóta már több képzést elvégzett, 2023-ban a forgatókönyvírást Köbli Norbertnél.

Zsirán került kapcsolatba fogyatékkal élő emberekkel, ahol kulturális szabadidőszerzőként helyezkedett el. Szerette volna őket olyan élményekben részesíteni, ami csak a filméssel valósulhat meg. Történeteik elmesélése, átadása új világot nyitott a sérültek számára. Mindenkinek szüksége van arra, hogy megossza a történetét másokkal. A közös produkcióban spontán alakulnak a szerepek, ki a „színész”, a „rendező”, az „operatőr” és „dramaturg, író”. A cél és a motiváció közös: a filmezés szeretete.

Gábor számára nagyon érdekes volt az a felismerés, hogy a sérültek között a rivalizálás ismeretlen, szurkolnak egymásnak, biztatják egymást. A közösségi médiában látja, hogy akik csak valamely filmes rendezvényen, akár a fesztiválon, alkotótáborban találkoztak, gratulálnak egymásnak a sikerekhez. Az is különleges, hogy az ország különböző pontjain működő filmes csoportok egymást

Fábíán Gábor

segítve dolgoznak, egymás filmjeiben szerepelnek, működnek az eszme- és ötletcserék, egymásért is izgulnak. Nincs olyan, hogy az én filmem, a te filmed, hanem minden a mi filmünk! Az internet hatalmas segítség emeli ki Gábor, mert anélkül bizonyára nem jutott volna el erre a szintre a csoportok közötti kapcsolódás. Napjainkban az is nagy előny, hogy akár egy okostelefonnal lehet felvételeket készíteni.

A szombathelyi központú egyesület a nemzetközi hírű filmfesztivál szervezésén túl a filmes közösségek támogatásában vállal kiemelkedő szerepet szakmai-, technikai segítségnyújtással. Különböző programokat, képzéseket hirdetnek, a fesztiválok díjazásánál is a filmkészítést támogatják eszközökkel.

Az ország bármely pontján tartott fesztiválhoz a helyi szakemberekből igyekeznek a zsűrit összeállítani, akik közül sokan akár ingyen is elfogadják a felkérést. Szerencsére a filmes szakemberek is nagyon nyitottak erre a közösségre, mert nekik is örömet ad. A művészek, profi filmesek általában munkájukkal; a Nemzeti Filminstítzet, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, a Magyar Művészeti Akadémia, a Nemzeti Kulturális Alap, az önkormányzatok különböző anyagi forrásokkal támogatják az egyesületet.

A film műfaja rendkívül szubjektív, így az alkotók nem keserednek el, ha nem nyernek díjat egy-egy megméretésen. Motiválja őket, hogy a következő szemlén más zsűri előtt őket is kiemelhetik.

A Színház-, és Filmművészeti Egyetemmel két éve működnek együtt, ennek köszönhetően az Uránia Nemzeti Filmszínházban is be tudtak mutatkozni. Nagy megtiszteltetés, hogy a Mesterjátzsma című film – amelynek 2023 végén volt a premierje – producere felvette velük a kapcsolatot, hogy felhívja az egyesületre a figyelmet. Fábíán Gábor azt is elmondta, bizakodóan tekint a jövőbe, úgy látja, egyre inkább nyit a filmes szakma az egyesületük felé. A speciális intézetekben általában működik filmes klub vagy szakkör, onnan indulnak el az alkotások, segítőkkel, szakkörvezetőkkel megtámogatva eljuthatnak fesztiválokra. Sajnálatos, hogy viszonylag kevés átlagembert vonz a Magyar Speciális Filmfesztivál, annak ellenére, hogy rengeteg külföldről érkező film is van már a kínálatban. Gábor elmondta, nagy fejtörést okoz számára, hogyan tudná trendivé tenni eseményeiket, bevonzani a fiatalokat. Erre a gondolatra írnak ki a 10. Fesztiválra egy TikTok pályázatot.

Mentális egészségünkhöz nélkülözhetetlen a közösségekben való létezés, emelte ki Gábor. Egy közösségben gyógyító a légkör, egymást támogatják és neki egész életében ez volt a mozgatórugója. A Filmfesztiválnál is jobban várja a nyári Tisza-parti ötnapos táborban az esti kertmozikat, a nevetéseket, a nyugalmat, ahol a közösség igazán össze tud kovácsolódni. „Minden egyes elkészült filmmel növeljük azt a kapcsolódási felületet a fogyatékosossággal élők és a többségi társadalom között. Ez nem egy határvonal, épp ellenkezőleg, egy olyan egyre szélesedő felület, amelyen keresztül megismerhetjük egymást és aktívan érintkezhetünk egymással.” – emelte ki.

Szintén Zsirán találkozott a fogyatékkal élők világával Bartokos Tamás, az Imre Sándor Szeretetszínház és Színműhely vezetője. A társulat 2023-ban ünnepelte fennállásának huszadik évét. A kezdetben Komédiás Integrált Színháznak nevezett kollektíva különlegessége, hogy épek és sérültek együtt játszanak a színpadon, ahol mindenki egyenlő és értékes taggá tud válni.

A színház névadója Imre Sándor, Somogy vármegyében, Kéthelyen, egy szociális otthonban élt és szerves részét képezte a társulatnak. Tamás szerint: „Játékával olyan csodálatos világot tudott teremteni, ami hűen jellemzi színházunkat, a néző öt perc után elfelejti, hogy vannak sérültek is a színpadon. Sándor minden alkalommal különleges beleéléssel adta elő a darabokat. Nagy álma volt egy olyan színházotthon létrejötte, ahol kimondottan a sérült színészekkel tudnak foglalkozni”. Tamásék igyekeztek megvalósítani az álmot, hogy a társulás ne csak utazószínházként működjön, otthona is legyen a művészeknek.

Bartokos Tamás nem rendelkezik színházi végzettséggel, pályafutását tinédzserként a soproni stúdióban kezdte, ahol – elmondása szerint – felkészületlenül jelent meg a felvételin. A tanári kart humorával győzte meg. Hitvallása: kellő szívvvel és lélekkel bármit el lehet érni és ezt a szakmát csakis ilyen hozzáállással lehet csinálni. Gyakorlat útján szerzett tapasztalatot a rendezésben. Fontosnak tartotta kiemelni mestereit, akiktől elleshette a színjátszást: Mikó István, Szombati Gyula, Gáti Oszkár, Sztárek Andrea, S. Tóth József. De segített pakolni a díszletezőknek és kipróbálta magát kelléktár vezetőként is, megtanulta „a nagy öregektől”, hogy színházat csak úgy lehet csinálni, ha ért mindenhez, átlátja teljes működési struktúráját.

Pályafutása elején, a zsirai értelmi fogyatékosok otthonába fiatal, motivált művészt kerestek, aki színházi foglalkozásokat tart az ott lakóknak. Nagypja zsirai születésű volt, így nem volt kérdés számára, elvállalta. „Elmentem és valahogy annyira megfogott az az őszinte tisztasága a sérülteknek, ahogy a világra rá tudtak csodálkozni, ahogy szerették volna bebizonyítani, hogy ők is hasznos tagjai a társadalomnak”. Itt született meg benne az ötlet, hogy integráltan működteti a foglalkozásokat, hiszen akkor már volt egy ifjúsági társulata. Mind a sérülteknek mind a fiataloknak nagyon tetszett, így otthagyta a kőszínházi karriert és létrehozta Magyarország első olyan színházát, ahol épek és sérültek együtt alkothatnak. Ez azóta kibővült az állami gondozásban lévő és kimondottan hátrányos, szegregált élethelyzetű roma fiatalokkal.

A korábbi években Tamás a kéthelyi, zsirai, darvastói és tordasi intézményekben is rendszeresen tartott foglalkozásokat. Akadt olyan időszak, mikor nyaranta a különböző otthonok tagjai találkoztak és úgy hoztak létre színházi nagyelőadásokat, akár 90-100 fővel. Így mutatták be a Nyomorultakat és más grandiózus produkciókat. Az utazó színház a Balaton északi partján, Vonyarcvashegyen találta meg otthonát. A helyi polgármester megnézte a Szeretetszínház Valahol Európában című előadását és akkora hatással volt rá a darab, hogy könnybe lábadt szemekkel azt mondta: mutassák be Vonyarcvashegyen is. A bemutatót követően a Pesti Magyar Színház akkori igazgatója, Zalán János a műsor végén percekig nem jutott szóhoz. Úgy nyilatkozott: ilyesfajta érzelmi megjelenítést még nekik sem sikerült átadni.

A társulat tagjai mindent tudnak egymásról, számíthatnak egymásra, odafigyelnek egymás dolgaira, lelki világuknak különös figyelmet szentelnek. „Ebben a zűrzavaros és rohanó világban nem kell ahhoz sem sérültnek, sem hátrányos helyzetűnek lenni, hogy valamelyik gyermeknek problémája legyen” – meséli Tamás komolyan. Náluk a fiatalok nem azt keresik miben mások, hanem miben azonosak. Az elfogadás mellett a példamutatás is elengedhetetlen, de ez nemcsak a sérültekkel való bánásmóddal kapcsolatban, hanem minden másban is megmutatkozik, amit csinálnak. A társulat minden kelléket, díszletet, világosítást, hangot saját maga állít elő.

Bartokos Tamás

„Nálunk a gyermekek megtanulnak fűzni, faragni, ha azt látják, hogy az igazgató is meg tudja fogni a falat, akkor ők is így tesznek.”

Tamás mellett áll gyógypedagógus felesége, valamint Kovács Dominik és Sallai Bonita, nemrég végzett színészek, ők az „osztályfőnökök”. Jelenleg 40-60, fele-fele arányban sérült és ép csapattag van, közülük 15-20 fő folyamatosan fellép. Nincs felvételi, hisznek abban, aki szeretné ezt csinálni, vagy hasznosan szeretné tölteni az időt, akár csak azt szeretné érezni, hogy tartozik valahová, nem veszik el tőle a lehetőséget. Szeretnék elindítani a „Szeretet útja” nevezetű programot, amelynek keretében számos településen fogják bemutatni a színház világán keresztül a sérülteket és missziójukat.

A társulat együttműködött már más szervezettel is, ilyen volt a Jónás könyve c. előadás, melyben a „Lámpás 92 Alapítvány” sérült tárgyalóit a darab közben vászonra vitték a pillanatnyi érzéseiket. Tamás „a színház és a képzőművészet közös keringőjének” nevezte az eseményt. „Nagyon fontos, hogy üzenete legyen a darabnak, kifejezetten jó, ha egy színház progresszív, mert, ha nem gondolkodnak el rajta az emberek, akkor nincs értelme. A mi színházunk alapjában véve is progresszív, mivel sérültek vannak benne, ezzel valami olyasmit nyitogatnak, ami kicsit sem szokványos” – mutatott rá.

OROSZ ZSUZSANNA

Harmadéves közösségszervezés szakos hallgató az ELTE Savaria Egyetemi Központban. Szülőfalujában, Rumban gyermekkorától tevékenyen részt vesz a közösségi életben. Tagja Rum és Zsenye Önkéntes Tűzoltó Egyesületének, ahol a közösség építése és a hagyományok éltetése érdekében tevékenykedik. 2023 júliusától a Nemzeti Művelődési Intézet Vas Vármegyei Igazgatóságánál módszertani asszisztensként dolgozik. A képzések mellett az amatőr művészeti programokat koordinálja.

TÓTH BÍBORKA

A szombathelyi ELTE Savaria Egyetemi Központ harmadéves közösségszervező hallgatója. A zene fontos szerepet tölt be az életében, énekel és gitározik, valamint a campuson működő, hallgatók által létrejött zenészközösség egyik szerves tagja. Igyekszik a jövőben a szakmát összekapcsolni ezzel a területtel, mert hisz abban, hogy a zene és a művészetek a legjobb módja összehozni az embereket és kapcsolatot teremteni velük.